

מערכות, בין הקוראן לדארווין, בין אמונה לאתאיזם. ואילו הכרך האחרון של הטריולוגיה מביאנו עד סף מלחמת העולם השנייה, ובמרכז עומדים בני הדור השלישי של משפחת "האדון" — דור של נכדים שאחדים מהם אקטיביסטים פוליטיים מושבעים: נכד אחד קומוניסט; אחד — חבר בכת האחים המוסלמים הפנאטית; ואחר — אופורטוניסט ופעיל במפלגות השלטון.

סגנונה ומבנה של היצירה משתנים במהלכה; כמעט-סגנון הסגנון בכרך הראשון מתנהל בעצלתיים: המשפטים ארוכים והסצנות השונות דלות-תנועה; דומה כאילו השתמש הסופר באמצעי זה כדי לשקף את החיים ה"פאטריארכליים, הקפואים, של הימים ההם. בכרכים שלאחריו חל שינוי מיקצבי בולט: קצב התנועה העלילתי תיזת הואץ, והדיאלוג החל לבוא, לעיתים קרובות, על מקומה של הנראציה והתיאור המוחצן. בכרך השני, למשל, חופיעו ניצני המונולות הפנימי, ובשלישי — סגנון המצלמה והמונטאז'.

הקטעים שלהלן הינם הפרקים הראשונים של הכרך הראשון, "בין אל-קצרין", והם מתארכים בנובמבר 1917. ההתרחשויות הפוליטיות הנוכרות בסוף מובילות להמלכתו של המלך פואד הראשון, אביו של פארוק, בחסות האימפריה הבריטית.

ש"ס

בשנת 1956 הופיע בקאחיר הספר "בין אל-קצרין" פרי עטו של נגיב מחפוז, ובשנה שלאחריה יצאו לאור שני כרכים נוספים — "קצר אל-שוק" ו"אל-סוחר-ייה". שלושת הכרכים עבי-הכרס נכתבו בצורת טריולוגיה משפחתית, שעלילתה מתרחשת בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, וליתר דיוק: פותחת בשנת 1917 ומסיימת ב-1943. כמוה כהרבה רומאנים — משפחתיים של מחפוז, שזורים בה יסודות אוטוביוגרפיים לא-מעטים. מייד עם פירסומה זכתה הטריולוגיה לתהילה, והמבקרים תיארו אותה כיצירת-הפרוזה המעולה והשפנתנית ביותר בספרות הערבית החדשה. בכרך הראשון תוארו פרטי-הפרטים של חיי היוסיום במשפחתו של "האדון" אחמד עבדול-ג'ואד, סוחר תבואה קאהירי מצליח. איש-יותו של "האדון" עצמו דומיננטית לאורך הכרך הזה, והוא מתגלה כדמות מורכבת למדי, שחברו בה יחדיו כפירה עם אדיקות, עריצות עם אהבת-חיים, צניעות עם תמימות. אך הכרך כולו, כאמור, טבוע בחותמה של פרטנות תיאורית, נאטורליסטית-כמעט, ובסך-הכל נפרשת לפני הקורא ריקמת-חיים מרחיבה. האירועים בכרך הזה מעטים, אך הוא משיגה בהתרחשות טראגית — מותו של הבן-החסדונט מ'המי, שנהרג מיריות החיילים הבריטים בשנת 1919 כאשר השתתף בהפגנת-המונים.

אירועי הכרך השני מתרחשים בשנות ה-20, ובמרכז הכרך עומדת דמותו של הבן הצעיר פמאל, האינטלקטואל המתחבט של המשפחה, הנקרע בין מסורת להתייחסות

האדון אחמד

נגיב מחפוז

מערבית: ששון סומך.

א

בשעת חצות הקיצה משנתה, כדרכה בכל לילה בשעה הזאת. לא היתה זקוקה למי שיעיר אותה, אלא הרצון שנטעה בליבה די היה בו להעירה לילה-לילה במלוא הדייקנות. לרגע קט לא היתה לה ודאות, שאכן הקיצה, ובתודעתה התערבבו הזיות-החלום עם לחשושייה-המציאות. עד מהרה תקפה אותה דאגה, שמא השינה היתה לה בה והיא ניצרה את ראשה קלות ופתחה את עיניה לנוכח החשיכה המוחלטת. שום סימן חיצוני לא יכול היה להעיד על השעה, שכן הסימטה שמתחת לחדרה אינה נרדמת עד האשמורת השלישית, ורסיסי הקולות הזורמים אל אוזנה בראשית הלילה, קולותיהם של יושבי בתי-הקפה ושל בעלי-דוכנים, הריהם מוסיפים להגיע בשעת חצות וגם לאחריה. מכאן שלא היה בידה אמצעי בדוק לדעת את הזמן מלבד תחושתה הפנימית, זו הדומה למחוג-שעון חי; ואילו השקט ששרר בבית דיו היה להעיד, כי בעלה עדיין לא הקיש על הדלת, וכי קצה מקל ההלכה שלו עדיין לא נגע במדרגות המפתן.

הרגלה להתעורר בשעה זו — הרגל ישן הוא שדבק בה מאז ראשית עלומיה ועודנו מושל בה בהגיעה לגיל העמידה. מצוה היא ממצוות חיי הנישואין, להתעורר בחצות כדי להקביל את פני בעלה בתום בילוי מחוץ לבית כדי לשרתו עד שיירדם.

היא הזדקפה על יצועה בהחלטיות כדי לדכא את פיתוי התרדמה, פיתוי המיטה החמימה, אחר קראה בשם האל-האחד, והחליקה מתחת לשמיכה אל רצפת החדר. גיששה דרכה בעזרת עמודי המיטה וארן החלון עד שהגיעה לדלת. פתחה אותה ואל תוך החדר הסתנו אור קלוש, הבא ממנורה שניצבה על כרכוב שבטרקלין. ניגשה אליה ונטלה אותה חזרה אל החדר, כשעל התקרה רועד עיגול של אור מוקף שוליים של צל, המשתקף מתוך טבעת הזכוכית של המנורה. הניחה אותה לנוכח הספה. החדר נשטף אור ונגלתה מתוך תבניתו הרבועה, רחבת הידיים; קירות גבוהים ותקרה עשויה קורות אופקיות מקבילות. הריהוט נראה מהודר: שטיח מעשה שיראז, מיטה רחבה מוקפת ארבעה עמודי נחושת, ארון ענק, ספה ארוכה מכוסה שטיח קטן וסגנוני.

האישה פנתה לעבר המרא, העיפה מבט על דמות עצמה. הסדר החום שלראשה היה מתכווץ ומוטה לאחור, כשקצוות משערה הערמוני משתרבות על מצחה ללא סדר. שלחה את אצבעותיה והתירה את הסרט שקשר את השיער, אחר הניחתו על שערה וקשרה אותו משיני צידיו במתנינות ובאיטיות. העבירה כפות ידיה על לחייה כמו מסירה היא את שרידי השינה שנתורו שם. היתה בת ארבעים, קומתה ממוצעת. למראית-עין דקת-גו היתה, אך גופה היה, אל-נכון, רך ומלא כלשהו וגזור בתואם מופלא. פניה ארכניים קמעא: תווים עדינים, מצח גבוה, עיניים קטנות ויפות שמהן נשקף מבט שחום וחולמני, אף זעיר ומחודד המתרחב במקצת בצד הנחיריים, עור שחמחם וצח, ונקודת חן בגון שחור עמוק. נראתה נחפזת משהו שעה שכרכה לראשה את צעיפה וניגשה אל המשרבייה*. פתחה את דלתה ונכנסה, ניצבה מאחורי הסבכה כשהיא מסבה פניה לכאן ולכאן, ומבטיה חומקים מבעד החורים העגולים של הסבכה אל הדרך.

חלון-הסבכה פונה אל השביל של בין-אל-קצרין ומתחת לו נפגשות שתי סימטאות: סימטת צורפיה-הנחושת המשתפלת דרומה וסימטת בין-אל-קצרין המשתרכת צפונה. הסימטה שמשמאל נראתה לה פתלתולת. החושך סמיך היה ברומו של חלל הסימטה, באשר נמצאים חלונות הבתים השקועים בתרדמה, אך נתדלדל בתחתיתו, בזכותם של אורות עגלות-הרוכלים ומנורות-הגלוב של בתי-הקפה ושל חנויות אחדות שדרכן להישאר פתוחות עד עלות השחר ואילו לצד ימין שקועה היתה הסימטה בחשכה גמורה, שכן לא היו שם בתי-קפה, ואילו בתי-המסחר הגדולים נסגרים בשעה מוקדמת. בצד זה, איפוא, לא משך את העין דבר מלבד צריחי המסגדים של קלאאון וברקוק, שנצטיירו כצללים של ענקים העושים ליל-שימורים לאור הכוכבים המנצצים. מראה זה הורגלה לראותו לילה-לילה משך חצי יובל שנים, ואף-על-פי-כן לא הסב לה שעמום מעולם. למען האמת, לא ידעה אמינה פשר המילה שעמום כל שנות חייה, אף כי הללו היו חד-גוניים. נהפוך הוא: נוף זה היה לה לרע שהקל על בדידותה משך תקופה ארוכה, כשלא היה לצידה ידיד של ממש. היה זה לפני שבאו ילדיה לעולם, שכן הבית הגדול הזה לא איכלס אז, ברוב שעות היום והלילה, איש מלבדם; בית גדול, משמע חצר מאובקת, באר עמוקה ושתי דיוטות של חדרים גדולים גבהי-תקרה. כשנישאה היתה עלמה צעירה שלא מלאו לה י"ד שנים. עד מהרה, וכחוצאה ממותם של חמותה

* חלון בולט החוצה, מעין גוזזתרה קטנה.

וחמיה בזה אחר זה, מצאה את עצמה הנהגה כל הבית לרשותה, ואך אשה זקנה עוזרת לידה. אלא שאישה זו היתה נפרדת ממנה בבוא הלילה והולכת לישון בחדר האפייה שבחצר, וכך נותרת היתה בגפה אל-מול עולם הלילה השופע רוחות-אימה. וכך היתה נרדמת ומתעוררת לסירוגין עד שוב הבעל הנכבד מבילוי הלילה.

כדי להשקט את פחדיה, רגילה היתה לשוטט בחדרי-הבית בלווית המשרתת ובידה המנורה. מעבירה מבטים חוקרניים, מבוהלים בחדרים אלה; אחר סוגרת את דלתותיהם היטב, תחילה חדרי הקומה הראשונה ואחריה העליונה. כדי להגיס את השדים היתה ממלמלת תוך כדי כך פסוקי קוראן שדבקו בזכרונה. בהגיעה לחדרה היתה סוגרת את הדלת ומתגנבת אל בין יצועי המיטה, כשפיה אינו חדל ממלמול עד שהיא נרדמת.

כה יראה היתה מהלילה בראשית שבתה בבית הזה! ברי היה לה — והלוא היא בקיאה בעולם השדים יותר מכפי שהיא מכירה את עולמן של הבריות — שאין היא מתגוררת בגפה בבית הגדול, וכי באחד הימים ימצאו השדים את דרכם לחדרים הגדולים הריקים; ומי יודע, שמא הגיעו הם אל הבית והתיישבו בו בטרם הגיעה היא עצמה אליו, ואולי בטרם ראתה אור עולם. רבות שמעה את לחשושייהם ותדיר גיעורה לקול נשיפתם. דבר לא היה מושיע אותה בהגיעם אליה, להוציא מלמול פסוקי "הפתיחה" ופסוקי "אל קיים-נצחי", ולעיתים היתה נמלטת אל המשרביה, מעבירה מבטיה מבין הנקבים ועושה אוזניה כאפרכסות לשמוע צחוק או שיעול אנושי.

ילדיה נולדו בזה אחר זה, אך בתחילה לא היו אלא גושי בשר שאין בהם כלל כדי לסלק את פחדיה, ונהפוך הוא: חששותיה גברו בשל הדאגה לשלומם של פעוטות אלה. היא היתה כורכת זרועותיה סביבם, נושפת עליהם אהבה, ומקיפה אותם, בין בשינה ובין ביקיצה, בחומם של פסוקי-תפילה, קמיעות, השבעות ומיני לחש-נחש. את הרגיעה השלמה היתה משיגה אך בהגיע הבעל מבילויי הליליים. לפנים, בהשכיבה אחד התינוקות או לבטפה אותו ביחידות, קורה היה שלפתע היתה מאמצת את הילוד אל חזה בחווקה, אחר מקשיבה סביב בחדרה רבה, ולבסוף בוקע קולה וכמו פונה היא אל מאן דהוא, הניצב חי בחדר, לאמור: "הסתלק מכאן. זה לא מקומך. אנחנו מוסלמים ראי-שמים." אחר-כך ממלמלת היתה פסוקי — "אל קיים-נצחי" בחופזה ובשקידה.

משהתרבו הימים שארחה בהם לחברת רוחות-הרפאים, שככו פחדיו במידה ניכרת, ואף התרגלה להתייחס בשלוות-נפש אל קנטוריהם, שמעולם לא המיטו עליה אסון. עתה, בשומעה קול חרישי, קול אחד השדים האלה, היתה פונה לעברו בנימה שאינה נעדרת חנחון-של-קרבה: "האין אתה מכבד את האל הרחמן? ולואי שיצילנו מידכם. כלך-לך בלא בוש פנים."

אולם לכדי התרגעות מלאה היתה מגיעה עם בוא הבעל מדי לילה. כן, עצם היותו בבית, ישן או ער, היה בו כדי לנטוע שלווה בנפשה, ותהינה הדלתות פתוחות או נעולות, ותהא המנורה כבה או דולקת.

בעבר עלה בדעתה (זה היה בשנה הראשונה לנישואיה) להשמיע קול מחאה, ולו באיפוף ובעדינות, על בילויי הבלתי פוסקים מחוץ לבית. תגובתו היתה מיידית: הוא תפס באוזנה ואמר לה בקול הרם, המצוה: "אני הגבר. ואל תפקודה. אינני מוכן לשמוע רעושה על מעשיי. עליך לציית וזה הכל. הישמרי לך, ואל תאלצי אותי ללמדך לקח." ממעשה זה למדה — וכן לימדה מעשים דומים בימים שלאחר מכן — שאת הכל ניתן לסבול אפילו חיים בצוותא עם שדים, ואך את כעסו של בעלה אין לשאת. עליה לציית בלא תנאים. ואכן צייתה, צייתה עד בלי די, עד כי בינה לבין עצמה חדלה לשמור לאישה טינה בשל בילויי הליליים. השלימה עם כך שגבריות של ממש, שרירות לב ובילויי הלילה — כולם פנים שונים של מהות אחת. לימים החלה אף מתפארת במעשי, בין שהיו אלה דברים ששימחהו ובין לאו. בין כך ובין כך, נשארה אשת-איש צייתנית וכנועה, ומעולם לא התחרטה על כך שבחרה בדרך של כניעה שיש עמה שלווה-השקט. עתה מידי סוקרה את עברה, אין היא מעלה אלא זכרונות של חדווה וטוב, ואילו החששות והיגונות מצטיירים כדמויות-רפאים חסרות ממשות, ואך לחיך של עליונות ראויים הם. וכי לא היתה עם בעל זה, על כל פגמיו, משך חצי יובל שנים? וכי לא העניק לה אצאצאים שהם מקור קורת-רוח לא אכזב, בית שופע כל-טוב וחיים מאושרים ומלאים? אכן! כאלו חיה עם השדים חלפו כחלוף הלילה, ללא שיור או פגע. אף שד אחד לא נגע בה או באחד מילדיה לרעה, להוציא מקרים של היתול וקינטור. לא, אין לה דבר להליו עליו; והשבח לאל עליון על שדבריו נסכו מנוחה בליבה, ורחמיו הביאו בטחה לחייה.

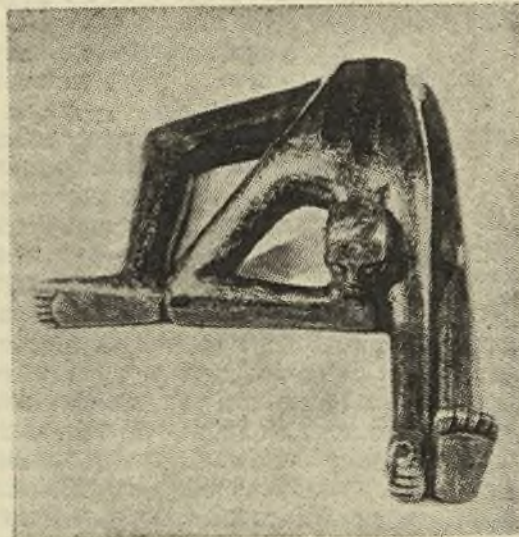
גם שעת ציפיה זו היתה שעה אהובה עליה. למרות שגוזלת היא ממנה שנת-ישרים, ולמרות שמטילה היא עליה טורח שראוי היה להסתיים כתום היום. לא זו בלבד שהפכה שעה זו לחלק בלתי-נפרד מחייה ונאצרו בה זכרונות לרוב, אלא שהיתה בה בשעה הזאת משום סמל חי למסירותה לבעלה, ולכך שמדי-לילה מפגינה היא מסירות זו שאין לה קץ. על כן שבעה גם עתה נחת בעומרה במשרבייה. מעבירה היתה את מבטיה בינות לנקבים, פעם לסביל בין-אל-קצרין, ופעם אל משעול אל-ח'רנפס, פעם אל שער חמאם-הסולטאן ופעם אל צריחי המיסגדים. יש שענייה נחות היו על הבתים המגובבים משני צידי הדרך ללא סדר ותואם, כשורת חיילים שעברו למצב של תנוחה והסירו מעצמם מעט מקפדנותה של משמעת. חייכה למראה הנוף האהוב, זו הסימטה הגותרת ערה גם בהירדם שאר סימטאות ומשעולים ונתיבות. רבות אירח לה נוף זה לחברה בעיות בדידות, רבות בידרה. בנרדוד שנתה, רבות פיזר את פחדיה. כל מה שעושה הלילה בסימטה זו, הוא שמקיף את יושביה בחישוק חיצון של דממה, ובכך מעניק לקולותיהם חלל שבו יזהדו ביתר שאת, ממש כצללים הללו שציירים משתמשים בהם כדי להוסיף לתמונות עומק ובהירות.

הצחוק בשעה זו מתהדר ודומה כאילו בוקע הוא מחדרה שלה, ובשומעך את דיבורן של הבריות והנה אתה מבחין בכל מילה והברה. קול שיעולם של הללו נעשה מחוספס יותר ובאחריותו נשמע צליל הדומה לאנחה. הנה קולו של המלצר קורא: "מנת סמבק טריה", ממש כקולו של המואזן שבצריח המיסגד. אז מהרהרת לה אמינה, לא בלי עליצות: "אללילי לבריות הללו, גם בשעה זו מבקשים הם להוסיף ולעשן?" אחר זוכרת היא את בעלה שלא שב עדיין ומהרהרת: "היכן הוא אדוני עכשיו? מה מעשיו? מי יתן ויהא שלום באשר הוא."

ובכן, פעם אמרו לה שגבר כאדון אחד עבדול-ג'ואד, עשיר וחוק, יפה תואר כפי שהנהו, המבלה רוב שעות לילו מחוץ לביתו — גבר כזה לא יתכן שלא קיימות נשים בחייו. אותו יום נסכה הקנאה רעל בדמה, ועצבות קשה נחה עליה. אלא שלא מצאה עוז בנפשה להשמיע דברים אלה באוזניו, ועל כן גילתה את ליבה לאמה. האם התאמצה לשכך את חששותיה בדברי נועם ואמרה: "הוא נשא אותך לאישה לאחר שגירש את אשתו הראשונה. אילו רצה היה מחזירה אל חיקו. יכול היה גם לשאת על פניך אישה שלישיית ואף רביעית. ובאמת היה אביו מרבה-נשים. הודי לאל, איפוא, שלא נשא נשים על-פניך." דברי אמה השכילו לפזר אך מעט את מועקתה שהיתה או בשיאה, אולם עם חלוף הימים למדה להכיר עדימה נכונים דברים אלה, ותהא אשר תהיה מידת האמת ברינוני הבריות. ושמה אף מעשים כאלה הינם במהותו של גבר, כמוהו כבילוי מחוץ לבית, כמוזם כעריצות; ומכל מקום זהו רעה שעדיפה על רבות רבות וזלזול, ומוטב שלא תניח להרהורי קנאה להשחית את כל היפה והמאושר שבחייה. ואולי, ככלות הכול, אין ממש בדבריהם של הולכי-רכיל. יחסה אל הקנאה, כך מצאה, כמוהו כיחסה אל שאר התלאות המעכירות מדי פעם את חייה: סופה שקיבלה את הדין, וכפפה ראשה אל מעין גורל שאין מפלט ממנו. וכדי להתגבר עליה, על קנאה זו, מצאה ארוכה בסבלנותה ובחסינותה הפנימית, ועד מהרה הפכה הקנאה, ממש כהרגלי בעלה, ממש כשרים שסבבוה, דבר שניתן לשאתו.

הביטה לעבר הדרך, והאזינה לשיח יושבי הקפה, והנה שמעה קול פרסות סוס. הפנתה ראשה לכיוון סימטת צורפי-הנחושת וראתה כירכרה מתקרבת לאיטה, שני פנסיה מבהיקים בחושך. אגחת רווחה נפלטה מפיה. "סוף סוף", מלמלה. הנה כירכרת אחד מחבריו מביאה אותו כתום בילוי-הלילה עד שער הבית הגדול וממשיכה בדרך לכיוון ח'ירנפס, כשבתוכה בעליה ואחדים מחבריו המתגוררים שם. הכירכרה נעצרה ליד הבית. שמעה את בעלה מכריז בקול מתרונון:

— להתראות.

מעשה ידי הפסל המצרי מוחי טאהר

מקשיבה היתה לקול בעלה הנפרד מידידי בדריכות ובפליאה. אכן, לולא שמעה אותו כל לילה, בשעה זו לערך, לא היתה מאמינה. והלוא היא ובני ביתה הורגלו לשמוע ממנו אך דברי תקיפות ונערה. מגיין לו, איפוא, קול מבודח וקל-דעת זה, קול שכולו ידידות ועדנה? נשמע קולו של בעל הכירכרה מפנה לעברו דברי לצון:

— וכי לא שמעת מה אמר הסוס בנפשו כשירדת מהעגלה? הוא אמר: חבל שאני מוביל אדם זה כל לילה לביתו. בקושי מגיע לו לרכב על חמור.

יושבי הכירכרה פרצו בצחוק. האדון אחמד המתין עד שהשתררה דממה וענה:

— וכי לא שמעת מה ענתה לו בנפשו? היא אמרה: אם לא תוביל אותו הביתה הוא ירכב על בעל הכירכרה עצמו.

ושבו פרצו הידידים בצחוק רם, ובעל הכירכרה אמר:

— נדחה את השאר עד מחר בערב.

הכירכרת נעה לרחוב בין-אל-קצרין ואילו האדון צעד לעבר הדלת. האשה יצאה מן המשרביה אלה החדר, נשלחה את המנורה ופנתה אל החדר, ומשם אל הפרוודור החיצוני. עד שניצתה במעלה המדרגות. הגיע לאוזניה קול בקיפת הדלת החיצונית הנסגרת, וקול הברייח בהינעלו. דימתה בנפשה את האדון כשהוא עובר את החדר במלוא קומתו הגבוהה, כשהוא חוזר ומשווה לעצמו את הדרת כבודו ורצינותו, וכשהוא משיל מעליו את עליצותו, שולוא צותתה אמינה לא היתה מאמינה בעצם קיומה. לבסוף שמעה את קצה מקלו נוקש על המדרגות; הושיטה את ידה האוחזת במנורה מעל למעקה כדי להאיר את דרכו...

ב

ב הגיע האיש אל מקום עומדה, החלה נעה והפנס מוגבה לפניו. הוא הלך אחריה ומלמל:

— ערב טוב אמינה. ענתה בקול נמוך המביע נימוס וכניעה:

— ערב טוב אדוני.

תוך שניות אחדות היו בתוך החדר. ניגשה אל הדלפק והניחה עליו את המנורה, ובה בעת ניגש האדון לתלות את מקלו על אדן החלון הסמוך למיטה. הסיר את הטרבוש והניחו על כרית באמצע הספה. עתה קרבה האישה אליו כדי להסיר מעליו את בגדיו. בעומדו כך נראה גבה-קומה, רחב-כתפיים, גדל-גוף וכרסתן. לבוש היה גלימה רחבת-שוליים ומעליה קפסאן. לבושו העיד על מידה ניכרת של רווחה, הידור וטעם: שערו השחור, הנחלק באמצעיתו בקפידה רבה ע"י שביל; טבעתו המעוטרת יהלום גדול; שעון-הזהב שלו — כל אלה באו כאילו להמחיש את מלוא נוחותו ורוחבו ידו. פניו היו ארכניים בשרניים והבעתם חדה ואינה משתמעת לשתי פנים. אלה פני אדם בעל אישיות יופי מעליו כחולות וגדולות, אפו בולט, אך מבלי לפגום בצורת הפנים, פיו רחב ושפתיו מלאות. שפמו היה שחור ועב וקצותיו שזורים במלוא הקפידה. משקרבה אליו האישה הושיט את ידיו לצדדים. היא הסירה את גלימתו, קיפלה אותה והניחתה בכובד ראש על הספה, אחר התירה את החגורה, ובהסירתה את הקפסאן הניחתו על הספה באותה מידה של קפדנות. האדון עצמו לבש גלימת-בית וחבש את כיפת-הראש, התמתח ופיהק, אחר ישב על הספה. הושיט את רגליו והשעין ראשו אל הקיר. האישה גמרה לסדר את בגדיו, ובהתיישבה ליד רגליו המושטות, החלה חולצת את נעליו וגרביה. בחושפה את כף רגל ימינו ניגלה המום הראשון בגוף ענק ויפה זה: זרת כף

רגלו שאוכלה בשל מגע תדיר של תער, וגדלה עליה מעין יבלת כרונית. אמינה יצאה מהחדר וכעבור דקות חזרה ובידה קערת נחושת וכד. הניחה את הקערה למרגלות האיש והציבה את הכד לידה מוכן ומוזמן. האדון היטה עצמו קדימה והושיט לה את ידיו. יצקה מים, והוא רחץ את פניו, הרטיב את ראשו וגירגר מעט. אחר גטל את המגבת מעל למשענת הספה והחל מייבש את ראשו, את פניו ואת ידיו; ואילו האישה החזירה את הקערה אל חדר האמבט. תפקיד זה היה האחרון שהיא ממלאת מדי יום בבית הגדול. משך חצי יובל שנים עשתה זאת ועבודתה לא היתה לה לזר. נהפוך הוא: בנפש חפצה עשתה זאת, ובאותה מידה של התלהבות הממריצה אותה לשאת על שכמה את עבודות הבית האחרות מוריחת השמש ועד שעת מעריב. בשל מרצה הבלתי נלאה זכתה להיקרא בצדק בשם "הדבורה" בפי שכנותיה.

חזרה אל החדר, סגרה את הדלת והוציאה מתחת למיטה מחצלת קטנה. הניחה אותה למרגלות הספה וישבה עליה. כ"על-כן נימוסה לא התירו לה לשבת ליד בעלה. עברה שעה קלה ולא הוציאה הגה מפיה בצפותה שזימן אותה לדבר. גבו של האדון התכופף לעבר משענת הספה ואותות עייפות ושתייה ממושכת ניכרו בעפעפיו שקצותיהם האדומים. נושף היה בכבדות הבל של שיכר, ואף-על-פי שנהג לשנות מדי לילה ואף הירבה לשנות כדי שיכרו, הרי ממאן היה לחזור אל ביתו בטרם תחלוף השפעת היין וישוב לשלום בעצמו. חשוב לו הדבר מטעמי יוקרת-עצמו ובשל הצורך להופיע בביתו בצורה מכובדת. אשתו היתה היחידה מבני הבית שנהגה לפגשו לאחר בילוי הלילי, וגם אם הריחה את ריח השיכר, הרי לא גילתה בהתנהגותו את סימני השיכרון. אומנם היו תופעות מוזרות מצידו בימי נישואיהם הראשונים, אך היא העדיפה לשכוח זאת. יתר על כן, בשעה כזאת היה נוח לשיחה, מרבה לדוש בנושאים מנושאים שונים, דבר שלא היה שכיח בשעות פיתחונן המלא. זוכרת היא עד מה נודעצה כאשר גילתה לראשונה שהוא חוזר לביתו בגילופין. משמעות הדבר היתה לדידה פראות וטרוף ומעל הכל כפירה כפשוטה. צמרמורת עברה בה אז, ופקודה תחושות אימה ומדי שובו אחוז בה מכאובים שלא ידעה כמותם מעולם. אולם משחלפו לילות אלה, נוכחה לדעת שכתום בילוי הלילי, הרי הוא נוח לבריות יותר מכפי שהוא בשאר שעות היממה. הוא מנער מעליו מקצת חומרתו ודיבורו מתעזז ומתרגע. הסכינה לכך, והיתה שעת שובו לשעת חסד בעיניה, אולם לא שכחה לבקש מן האל שימחל לו את חטאו ושישיבו אל דרך הישר. מה טוב היה אילו התרכך והזדכך באופן דומה גם בשעות פיתחונן הגמור, ומה מפליאה חטאת זו שביכולתה להפכו נינוח ונעים-הליכות. עת ארוכה התנדודה ללא מנוח בין משטמה, שמקורה באמונה הדתית שירשה מאבותיה, לבין תחושת הנחת והשלווה שהביא עמו האדון בעת שובו, אלא שהשכיחה לדכא את ספקותיה בעמקי נפשה ואף לחמוק מהן, כיאה למי שאינו יכול להתודות נכוחה ולו אף בינו לבין עצמו.

אשר לאדון, הרי כל מעייניו נתונים לשמור על הדרת פניו ועל כבודו; וכל מעשה של רכרוכות שהיה עושה, הרי בצנעה היה עושה. יש שתוך כדי ישיבתו כך בתוך חדר השינה מחייך היה מלוא שפתותיו בחלוף בוכרונן חוויה מחויות לילו, אך עד מהרה היה שב אל עצמו, מקמץ את שפתיו ומגניב מבט לעבר אשתו — והנה היא כדרכה-תמיד, יושבת למרגלותיו ועיניה כבושות בקרקע. אז היה נרגע ושב אל זכרונותיו. כ"על-כן בילוי הלילי לא היה מגיע לקיצו בהגיע הביתה, אלא מוסיף לפעפע בוכרונן ובליבו. הנה גם עתה מדמה הוא כאילו עודו באווירת הריעות והעינוגים, ומסביבו מיטב רעיו ומקורביו, ובאמצע החבורה אחד מכוכבי השביט המופיעים ונעלמים מדי פעם בחיי הלילה. עדיין מהדהדות באוזניו הבדיחות ומילות-ההשפר הפורצות מגרונו כטוב ליבו ביין. משנוכר בהברקותיו המילוליות עולות בו קורת-רוח וגאוה ללא שיעור. הוא נזכר כיצד הרשימו מילותיו את הסובבים אותו ובאילו הצלחה נתקבלו; ואכן הפך הוא לאהוב נפשם של כל מרעיו. לא ייפלא, איפוא, שלעיתים קרובות היה נראה לו שבילוי הליליים ויוקרתי בין רעיו-למענוגות, הם-הם משאת נפשו וטעם חייו. דומה הדבר כאילו חיי-המעשה שלו אינם אלא חובה שמילויה מובילו לשעות אלה בקרב מרעיו, שעות של שיחה וצחוק וזמרה ואהבהבים. תוך כך מזדנבות היו במוחו מנגינות ערבובות מאותן שהיה שומע בעת בילוי, מנגינות המרטיטות את נפשו עד כי מודעקים מעמקיו לאמור: "הוי, אללה!" הוא אהב את הזמרה, ממש כאהבתו את השיכר, את הצחוק, את החברותא ואת "כוכבי השביט". בילוי שנעדרה בו נגינה אינו בילוי ואין האדון נרתע מלכתת רגליו בפנינותיה המרוחקות של קאהיר עירו כדי לשמוע את הזמרים האמול, עות'מאן או מנילאוי באשר יזמרו. לחניהם של הללו מצאו דרכם עמוק בנפשו השופעת ממש, כפי שזמיר מוצא מנוחה בין ענפיו של עץ מוריק. הוא הגיע לכדי בקיאות מפליגה בסוגיות הזמר ואף הוכתר כידען ללא-עוררין. אהב את המוסיקה ברוחו ובגופו: רוחו היתה מזדככת ומתרוננת ואילו גופו היה נסער מלוא חושיו וכל כולו מנתר ומרקד וביחוד ראשו וידי. שמורים עמו זמירות-עדנה, עמוקים מתהום, הצפים ומתעוררים לשמע קטעי זמר כגון: "עד אנה תחמוק ותתרחק" או "מחר נדע, מחר נראה" או "הרשה לי, אנה, ואגיד לך". די היה בה, באחת מהמנגינות הללו לפקוד אותו — ועמה כל הזכרונות שנצמדו אליה — והנה ראשו מתנועע בדבקות ועל שפתיו מרחף חיוך של ערגה, ואצבעותיו נגששות זו בזו ומשמיעות קולות קצובים. ואם קודה והוא יושב בודד, זרי היו שפתיו נעות בפיוס חרישי.

אלא שהזמרה לא היתה בבחינת אהבה-לבדד-תשכון, אלא היא מעין פרח בתוך זר שזה מעניק לו כולו מנה יתרה של גוי. מה ייטב הזמר בחבורת הרעים ואהובי הנפש, עם יין עתיק והיחיד-לשון-ולצון. אמנם ניתן ליהנות מהזמרה ביחידות, כגון בבית ליד פטיפון, אלא שבשולמו שלו אין לכך קיום ואין ליבו מגיע בכך למלוא סיפוקו. והלוא כולו ערגה להפריד בין קטע מנגינה למשנהו בשולחו בדיחה שיש בה כדי להפעים את הלבבות, ללגום מכוס שופעת בין פיוסם לפיוסם, להביט בפני רעיו-ואהוביו ולראות כי טוב ליבם בלחן, ולבסוף — לפתוח פה-אחד, כולם גפ-יחד, בשאגת התפעלות אדירה. אולם רישומו של הבילוי הלילי לא הצטמצם בכך שעורר את זכרונותיו, אלא אף יצר סגנון חיים שיש עמו קורת-רוח; והלוא לכך משתוקקת רעיותו הצייתנית, הכנועה, היינו למצוא עצמה ליד איש נעים הליכות, המשוחח איתה ללא חציצות, והמגלה את ליבו לפניו עד שהיא חשה שאינה לדידו שפחה אלא שותף לחיים.

וכך פתח בשיחה בעיני הבית. סיפר לה שביקש מסוחר שבין מכריו לספק לבית מלאי של שמן, חיטה וגבינה. השמייע דברי ריטון על עליית המחירים ועל היעלם של מצרכים חיוניים מהשוק בעטייה של מלחמה זו השוחקת את העולם זה שלוש שנים. בהזכירו את המלחמה, פתח, כדרכו, בדברי חירוף לעבר החיילים האוסטרליים שפשטו על העיר כארבה, והריהם משחיתים את מידותיה. לאמיתו של דבר, טינתו כלפי האוסטרלים מקורה בכך, שאימת זרועם אילצה אותו להתרחק ממרכזי הבידור באזור אובפייה. הוא נסוג מפניהם אין-אונים, ואך לעתים רחוקות התגנב למקומות המסוכנים, שכן אין הוא האיש החושף עצמו לנחת-ורועם של חיילים שדרכם לשדוד עוברי אורח בפרהסיה, ושמקור כל שעשועיהם בהעלבתן והטרדתן של הבריות ואין מוחה בידם.

אחר שאל על ה"ילדים", כפי שנהוג היה לקרוא לכלל יוצאי חלצו בלי הבחן בין הגדול שביניהם המשמש כמזכיר בביתה"ס אל-נחאסין והקטן שהוא תלמיד בביתה"ס "חליל והנה שואל הוא בהטעמה מיוחדת:

— וכמאל? בל תעזי לחפות על מעלליו.

האישה זכרה את בנה הקטן שאומנם נהגה לחפות עליו, כאשר "מעלליו" אלה הינם

פרקים נוספים יופיעו בגליונות הקרובים של "עתון 77".

האדון אחמד

→ 7

בגדר משחקים תמימים. אלא שהאדון אינו מכיר בתמימותו של משחק או קונדסות. ענתה בקולה הענוותני:

— הוא מקפיד לקיים את מצוות אביו.

האדון נשתתק לרגע קט ונפשו כמפוזרת. חוזר הוא לרגע אל זכרונות לילו העליוזים, אחר נפנה לאחור, אל מה שאירע קודם לכן — והינה נזכר הוא שיום זה היה מלא וגדוש באירועים. בהיותו נתון להלך נפש המקשה עליו לגנוז את אשר צף על פני תודעתו, פתח ואמר כמשיח עם עצמו:

— איזה אדם אציל נפש הוא הנסיך כמאל-אל-דין-חסיין! שמעת מה עשה? סירב לשבת בצל האנגלים על כסא אביו שנפטר.

אף כי האישה ידעה על מות הסולטאן חסיין כאמל אמש, הרי זו לה פעם ראשונה שהיא שומעת את שם בנו. לא מצאה דבר לומר, אך חששה כי אם לא תוסיף-תעיר דברי-מה לדברי בן-שיחה הרי פוגמת היא בכבודו. על-כן אמרה:

— ירחם האל על הסולטאן ויעתיר כבוד על בנו.

הוסיף ואמר האדון:

— את כסא השלטון קיבל הנסיך אחמד פואד, או הסולטאן פואד כפי שייקרא מהיום. טקסי המלכתו היו היום, והוא עבר עם שירתו מארמון הבוסתאן אל ארמון עבאדין. רק לאל ישתבח שלטון הנצח.

אמינה האזינה בדריכות ובקורת-רוח; דריכות המתעוררת בה למשמע כל ידיעה המגיעה מן העולם שבחוץ, עולם שאינה יודעת עליו דבר; וקורת-רוח שמקורה בכך שעצם רצונו של בעלה לשוחח עמה על דברים נכבדים כאלה הריהו מחווה המעוררת בה גאוות. הוסף לכך את מידת ההשכלה האצולה בשיחות אלה, דבר המאפשר לה לחזור על תוכנן באוזני ילדיה, ובעיקר בנותיה, שבדומה לה אין להן שמץ של מושג על

המתרחש מחוץ לביתן. במאמץ לגמול לו על חסדו ומחווותו כלפיה לא מצאה דרך טובה מלהשמיע באוזניו דברים שמראש ידעה כי יסבו לו נחת כפי שהם מסבים לה עצמה:

— אלוהים הוא היכול להשיב לנו את אדוננו עבאס.

האיש ניער את ראשו ואמר:

— מתי, מתי? רק אלוהים יודע. כל העיתונים מלאים ידיעות על נצחונות האנגלים. האם ינצחו הם באמת ובתמים או ינצחו הגרמנים והתורכים בסופו של דבר? אנא, אלוהים. אנא.

עצם את עיניו היגעות, ופיהק והתמתח כשהוא אומר:

— הוציאי את המנורה לטרקלין.

האישה קמה, ניגשה אל השולחן הקט, נטלה את המנורה וכיוונה צעדיה אל הדלת. בטרם עבר את סף הדלת שמעה את האדון מגהק מלוא פיו ואמרה:

● לבריאות

שיוק מערכות סטריאו

ע"י מוזיקאיים מקצועיים

שרות אדיב

מחירים נוחים

ט ו פ

ט ו נ

רח' בן סרוק 20, ת"א.

טל' 26 94 39